

SARS E ANANELA KAKANYO E LEKOTSWENG BOTJHA YA POKELLO YA LEKGETHO

Tshwane, Laboraro la 23 Hlakola 2022 – Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di ananela kakanyo e lekoletsweng hodimo ya pokello ya lekgetho e tsebisitsweng ke Letona la Ditjhelete Mong. Enoch Godongwana. Puong ya hae ya Tekanyetso e Lekotsweng Botjha, Letona le ekeditse dikakanyo ho ya fihla ho R1 547.07 billion ho tswa kakanyong ya tekanyetso ya Hlakola 2021 e neng e le R1 365.1 billion. Tjhai ena ya pokello ya lekgetho ya 2021/22 ho lebelletswe hore e bake palohare ya lekgetho papisong le GDP e fihle ho 24.7%, e leng palo e hodingwana le ya pele ho maemo a COVID mme sena se bontsha sekgahla sa kgulo sa mothati o motle.

Dipokello tsa lekgetho tsa selemo sa ditjhelete sa 2021/22 di ntse di tsamaya hantle ho feta pokello ya lekgetho e akantsweng jwalokaha ho boletswe Tekanyetsong e Lekotsweng Botjha le Puong ya Leano la Tekanyetso e Mahareng (MTBPS). Ditheo tsa dirafshwa di ntse di sebetsa hantle dikgweding tsa ho feta mme kahoo, dikarolo tsa bohlokwa tsa SARS le mabatowa di unne molemo ho tswa tsekong e hodingwana ya dirafshwa tsena. Lekenno la tlatsetso le fumanweng ho tswa dikhampaning tse hlahisang dirafshwa le tse etsang thomelontle mmoho le matsapa a ikemiseditseng le a tobileng a boikobelo ba tefo ya lekgetho a bakile hore ho be le keketseho e ntle ho feta ditebello tsa pele tsa pokello ya lekgetho.

SARS e etswela pele ho nka mehato e kgothatsang e mabapi le diketsahalo tsa ho ikobelwa ha tefo ya lekgetho. Ho na le keketseho e bonahalang ya selemo le selemo ya 18%. Sena se akareditse mosebetsi o tsepameng le o tobileng wa dioditi tsa dikgwebo tse kgolo, mme sena se bakile hore ho be le pokello ya tlatsetso ya lekgetho le fetang R4 billion. Yuniti ya Ikonomi e seng Molaong e phethetse diphuputso mme ebile le palo e itseng ya diphenyo le dikgapo tse behileng ditholwana tsa tjhelete e kana ka R6 billion. Ha re ntse re tsepamisitse maikutlo ho tse mabapi le ho bebofatsa tsa kgwebisano, re bile re qadile ka mosebetsi wa oditi o tlisitseng tjhelete e ka hodimo ho R5 billion. Ka lebaka la kakanyo e lekotsweng botjha ka Letona, mosebetsi ona o tla tswela pele le ho atoloswa.

Ha re ntse re hahamella tsena tse ka hodimo, tsepamiso ya rona ya maikutlo e tla ba hodima palo e itseng ya tsa mantlha tse ka bakang tjhelete, tseo hara tse ding di akgang ka hare katoloso ya tshebediso ya *data* le mautlwela ho thibela ho dutla ho etsahalang ka lebaka la

dipusetso tsa boqhekanyetsi tsa VAT le PIT tse tsekuwang ke maqulwana a sebetsang lepatlelong lena la tsa lekgetho. Ho bonahala ho boela ho eketsa bokgoni ba ho atolosa dipokello tsa dikoloto; ka ho phethahatsa dikgothaletso tsa Komiti ya Lekgetho ya Davis tse mabapi le metjha ya bohlokwa ya tshebetso hore di be le kgahlamelo hodima boikobelo ba tefo ya lekgetho ka dikgwebo le hodima Batho ba Ruileng Haholo; ho akofisa diphuputso tsa bonokwane le ho ba kgahlano le diketso tse seng molaong; le ho ba le seabo hodima leano le mokgwa wa ho phahamisa dipokello tsa lekgetho mmoho le tshebeletso ya ikonomi e sa hlophiswang ka tsela ya molao/tlwaelo. Sefutho sa mosebetsi ona wa boikobelo ba tefo ya lekgetho o boletsweng ka hodimo o tla nne o tswela pele le ho akofiswa. Ho tlatsetsa hodima mosebetsi ona, re ikemiseditse ho ntlafatsa tsela eo balefalekgetho ba sebedisang le rona kateng. Ho bohlokwa haholo hore re tswela pele ho fana ka tshebeletso e hlokang tshitiso ho balefalekgetho ho ba thusa ho ikobela boitlamo ba bona ba molao ha bonolo.

Haesale ho tloha ka la 31 Pherekong 2022, SARS e bokelletse R1 252.2billion, mme ena ke tjhahi ya R275.1billion ha ho bapiswa le selemo pele ho sena (28.2%) le kgolo ya R169.6billion (15.7%) papisong le dipokello tsa 2019/20. Boholo ba dipokello papisong le dikakanyo tse printilweng di bontsha kgolo e hodimo mme kgolo ena haholoholo e kgannwa ke *Net corporate income tax* (Lekgetho le setseng la Dikgwebo ka mora ditloso) e leng (R91.4billion, 55.8%), *Net personal income tax* (Lekgetho le setseng la Batho ka Bomong ka mora ditloso) e leng (R30.5billion, 7.4%), mmoho le *Net value added tax* (Lekgetho se setseng la VAT ka mora ditloso) e leng (R15.0billion, 5.0%). Dipokello tsa dikgafa tsa ka hare ho naha di ntse di iphumana ho tswa dithibelong tsa kgwebisano tse bileng teng ka lebaka la COVID-19 hodima dithekiso, haholoholo tsa tahi mme jwale dikhampani di lefa dikgafa tse neng di fanyehilwe ka nako ya sewa.

Ho feta moo, kotsi e ka bang teng e mabapi le infleishene e hodingwana le leano le thata la tsa ditjhelete, ho fetoha ha sewa sa COVID-19 mmoho le ho phethahatswa ha diphetoho tsa motheo le yona ke kotsi e ntse e le teng. Ditshitiso tse ntseng di tswela pele tsa phepelelo ya motlakase, infleishene e hodimo - tse nang le kgahlamelo e mpe hodima tseko ka basebedisi le hodima lekeno le ba sallang - di dutse e le phepetso hodima dipokello tsa lekgetho.

Haufinyane, ditheko tsa dirafshwa ho lebelletswe hore di theohe ka lebaka la qeaqeo ya ikonomi lefatsheng ka bophara. Kahoo, tjhebelopele ya Lekgetho la Lekeno la Kgwebo la

Nakwana bakeng sa 2022/23 e ka nna ya ba tlasana papisong le maemo a jwale ha ditheko tsena tsa dirafshwa di wela tlase.

Bohare ba tshebetso ya SARS ke ho aha le ho tebisa tlwaelo ya boikobelo ka Boithaopo, mme sena ke sa bohlokwa kahong ya setjhaba le ho netefatseng hore balefalekgetho kaofela ba lefa karolo ya bona e seng leeme. Sena ha se tiise demokrasi ya rona feela empa se beha motheo o matla wa bokamoso boo re bo batlang bohle jwalo ka setjhaba.

SARS e tswela pele ka leeto la yona le habileng SARS e bohlale ya sekwalekwale eo botshepehi ba yona bo sa belaelweng, e tlang ho hlomphelele le ho tlotlwa ke bohle le ho nolofaletsa balefalekgetho hore ba utlwisise boitlamo ba bona le ho etsa kgwebo le mmuso. Ho fihella sena, re ntse re tsetela mehlodi e meholo hodima mekgwatshebetso ya rona mme sena se tshehetse bokgoni ba rona ka ho fumana thuso ho tswa ditheknolojeng tse kgontshang sena tse kang manollo ya *data* le bohlale ba maiketsetso mmoho le tshebediso ya metjhine e ithutang manollo ya dipalopalo. Re kgolwa hore mekutu ena e tla re thusa ho ntlafatsa tsela eo balefalekgetho ba sebedisang le rona ka yona mmoho le ho ntlafatsa bokgoni ba rona ba ho fokisa le ho tobana le ho se ikobeletse tefo ya lekgetho. Sena ha se no thusa feela ka ho etsa hore Bolaodi ba Meedi e be ba sekwalekwale empa se tla boela se tliša tshebetso e phethahetseng le e hlokehang mme sena se bake hore ho be le tshebetso e ntlafetseng ho balefalekgetho. Sena se hloka haholo ho shebana le tshubuhlellano e etsahalang mane ledibohong la Beitbridge, leo e leng le leholohadi la mobung mona kontinenteng.

Khomishenara ya SARS Edward Kieswetter o itse, "Re dutse re na le tshepo ya hore ka mohlomong re tla fihlella kakanyo ena e ntjha ya pokello ya lekgetho. SARS e tla tswela pele ho phetha thomo ya yona e leng ho bokella lekgetho lohle le kolotuwang hore ho tle ho ahwe mmuso o nang le bokgoni o sebeletsang Afrika Borwa kaofela. Ona ke mosebetsi oo e leng tlotla mme o bapile le Tshebetso ya Boitelo eo SARS e fanang ka yona."

Ho bohlokwa ho hlokomela hore SARS e tla be e le dilemo tse 25 monongwaha. SARS e tswela pele ho hahamella ho sebeletsa batho ba naha ena ka ho phethahala le ka boitelo ka sepheo sa ho thusa mmuso hore e be mmuso o nang le bokgoni. Dilemong tsena kaofela, SARS e bile le tswelopele e matla ho kgutliseng seriti sa yona, botshepehi ba yona le tshebetso ya yona. Haesale ho ba e thehwe, SARS e se e bokelletse tjhelete e fetang R16 trillion molemong wa tsa thekolohelo ya naha mmoho le ntshetsopeleng ya ikonomi. Pokello ena ya lekgetho e kgontshitse mmuso ho ntlafatsa maphelo a dimilijone tsa Maafrikaborwa ka ho fana ka ditshebetso tsa bophelo bo botle, thuto, ditsiane tsa thekolohelo mmoho le ditshebetso tse ding tsa motheo. Mmuso o nang le bokgoni ha se feela ka lebaka la boleng

ba basebeletsi ba mmuso empa hape ke ka lebaka la tshebetso e phethahetseng ya ditheo tsa ona.

Re leboha Maafrikaborwa kaofela - jwalo ka naha re ntse re tswela pele ho tsamaya leeto lena ka hara difefo; ke feela ka lebaka la tshehetso ya lona le ho phethahatsa selekane sa rona sa setjhaba moo naha ena ya rona e tlang ho ba e sebeletsang rona kaofela.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za